Бярозка

№ 5/2012(1008)

ЖДИ МЕНЯ

В краткой передышке после боя,
При мерцаньи бледного огня
Я хочу поговорить с тобою,
Написать: «Родная, жди меня!
Ждать тебе останется недолго,
Мы идем в последний, жаркий бой,
Будет время — городок на Волге
Вновь увидит вместе нас с тобой.
И за час грядущей нашей встречи,
За страну родную, за любовь
Бью врага, кромсаю и калечу
Проливаю я на поле боя кровь».

bjarozka@mail.ru
vk.com/club 34570145

Жыццё ў чаканні цябе

...Майскай раніцай я насцеж расчыніла акно. Свежы вецер бестурботна гуляе з маладой лістотай. Тое ж сонца, тое ж неба — бясконцае і чыстае, як і шмат гадоў таму... Той жа дом, які памятае, але ўжо ніколі не ўбачыць цябе... Наш дом — пабудаваны нашымі з табою рукамі... Цяпер мае рукі з цяжкасцю трымаюць нават аркуш паперы. Пажоўклы. З выцвілымі літарамі. Ён лёгка месціцца на маёй далоні, і, здаецца, у ім — сэнс апошніх дзесяцігоддзяў майго жыцця. Дарэмна я спрабую прачытаць запаветныя радкі — выплаканы даўно мае вочы. Выплаканы па табе... Але мне і не трэба бачыць, я і так ведаю на памяць той верш невядомага мне аўтара. Ты мне ніколі ўжо не раскажаш, навошта выразаў з газеты той вершык, навошта нёс яго на грудзях чатыры гады па лініі фронту... Але тыя радкі, нібы заклён, будуць гучаць у маёй душы да апошняга ўздыху...

Калі было цяжка, калі было балюча, калі не хацелася жыць ад адчаю, я ведала — трэба чакаць. Дзеля цябе, дзеля нашых дзяцей, дзеля нашай будучыні... Твае рэдкія лісты надавалі сілы, ты пісаў: «...не далёка той дзень, калі вораг цалкам будзе выгнаны і мы зноў радасна і шчасліва зажывём». І я верыла кожнаму твайму слову, бо інакш проста не магло быць — вядома, ты вернешся, і ўсё будзе, як раней... Ты сцвярджаў, што «жыццё франтавое — вясёлае, настрой — бадзёры». І мне часам здавалася, што ты ў бяспецы, хоць я разумела, што ўсё зусім не так. Гнаць ад сябе цяжкія прадчуванні, трывожныя думкі

і чакаць, чакаць цябе кожную хвіліну... Бо дзесьці там, пад варожымі кулямі, ты паўтараеш: «Родная, чакай мяне...» Жыць чаканнем...

Але цябе больш няма. Ты не дайшоў да Перамогі зусім трошкі. Цяпер незнаёмыя людзі нясуць табе кветкі. Мне цяжка паверыць, што пад шэрай плітой брацкай магілы — твой апошні прыстанак.

А я і не веру. Бо са мной твае лісты, побач нашы дарослыя дзеці, а над галавой — мірнае неба, за якое ты змагаўся... Дзеля якога я цябе чакала...

Не, ты ёсць... Ты ёсць маё жыццё. Ты ёсць усюды і ва ўсім. Ты назаўсёды са мной...

Анастасія ХУРСЕВІЧ,
11 клас, СШ № 209, Мінск

Падрыхтавана з выкарыстаннем матэрыялаў пра А. С. Ганчарова, прадастаўленых музеем СШ № 209 г. Мінска

ЖДИ МЕНЯ

В краткой передышке после боя,
При мерцаньи бледного огня
Я хочу поговорить с тобою,
Написать: «Родная, жди меня!

Ждать тебе останется недолго.
Мы идем в последний, жаркий бой.
Будет время — городок на Волге
Вновь увидит вместе нас с тобой.

И за час грядущей нашей встречи,
За страну родную, за любовь
Бью врага, кромсаю и калечу
Проливаю я на поле боя кровь».

* * *

Ваенкамат. Чарга. У ёй хлапчына.
Ён да сваіх гадкоў два-тры
Абавязкова паспрабуе прыпісаць.
Тыповая для той вайны карціна —
На фронт прасіліся малыя... Ваяваць.

Суровы ваенкам, прыўзняўшы вочы,
Адзінае пытанне задае:
— Што, сірата? У тыле быць не хочаш?
Адпомсціць ворагу імкнешся, так ці не?

Хлапчук ківае. Ваенкам рашуча
Скалечанай рукой заяву рве:
— Не, хлопец, не пушчу!
У ваенкама
Такі ж сынок загінуў на вайне...

Дарослыя падлеткаў зберагалі,
Ды не ставала сілы зберагаць...
Бацькам на змену, на святую справу
Ішлі малыя дзеці ваяваць!

Ксенія ПАРФЕНЮК, 7 клас,
гімназія № 146, Мінск

Бабуліна гісторыя

Я сучасная дзяўчына. І, як і ўсіх маіх аднагодкаў, у першую чаргу мяне цікавяць не кніжкі і вучоба, а, напрыклад, розныя напрамкі музыкі, субкультуры, гурты… Але гэта зусім не значыць, што я не ведаю гісторыі сваёй краіны. Ведаю, бо яе добра выкладаюць у школе.

Што мы, сучасныя дзеці, ведаем пра вайну? Для нас вайна — гэта нешта вельмі далёкае. Але ў многіх ёсць бабуля або дзядуля, якія былі сведкамі ваенных падзей, самі ваявалі…

Ведаю шмат гісторый, якія пачула ад дзядулі. Ён сямнаццацігадовым юнаком пайшоў на фронт, прыбавіўшы сабе ўзрост: хацелася быць героем, змагацца за Радзіму. Пра гэтыя гады ён не можа забыцца, тым больш, што напамінам застаўся асколак у галаве, які так і не змаглі дастаць урачы.

Але не дзядуліну гісторыю я раскажу, а бабуліну. Гэты выпадак узрушыў мяне, прымусіў разважаць пра тое, што было раней, і пра тое, што ёсць цяпер.

Здарылася гэта ў вёсцы Гарадок Маладзечанскага раёна, дзе падчас вайны жыла мая бабуля, тады яшчэ маленькая дзяўчынка. У вёсцы было многа яўрэяў, і з першых дзён фашысты пабудавалі гета. Бабуліна матуля часта давала дачцэ кавалак хлеба і бутэльку малака, каб дзяўчынка цераз вузенькі лаз перадавала харч бязвінным людзям, падтрымлівала іх. І кожны вечар са страхам чакала дачку дадому: баялася, што схопяць фашысты.

Перад адступленнем эсэсаўцы вырашылі знішчыць усіх яўрэяў. Уранку іх заганялі ў вялікі свіран, які знаходзіўся на ўскрайку вёскі. Па-рознаму заходзілі людзі ў шырокія цёмныя дзверы. Усе ведалі, што гэта апошні прытулак у іх жыцці. Многія плакалі, крычалі, прасілі фашыстаў пашкадаваць, адпусціць. Некаторыя моўчкі глядзелі ў неба, нібы развітваліся з хмаркамі, сонейкам, птушкамі…

Сярод людзей вылучалася высокая і прыгожая дзяўчына, якая ішла з горда ўзнятай галавой і падтрымлівала пад рукі двух старых — бацьку і маці. Вялікія вочы, чорныя па пояс валасы, зграбны стан не маглі не прыцягнуць увагу фашыстаў. Сярод іх было многа маладых хлопцаў, і яны пашкадавалі дзяўчыну за яе прыгажосць.

— Ідзі адсюль, кідай старых і ўцякай, — казалі яны прыгажуні.

Дзяўчына паглядзела на лес, які быў зусім не далёка, на фашыстаў. Надзея на хвіліну асвяціла яе твар. Затым яе позірк спыніўся на бацьках. Яны ўсміхаліся і адпіхвалі яе ад сябе.

— Не, я не пакіну сваіх тату і маму, — адказала дзяўчына і, падхапіўшы старых пад рукі, увайшла ў свіран.

За ёй з грукатам зачыніліся дзверы. А праз некалькі хвілін будынак заняўся полымем.

Гэта гісторыя ўсхвалявала мяне да слёз. Змагла б я вось так, як гэта дзяўчына, развітацца з жыццём, пайсці на такую страшную смерць толькі за сваёй маці? Не ведаю. Адно знаю: гэта прыкра, калі жыццё чалавека залежыць ад звяроў, па-іншаму фашыстаў назваць не магу.

Ніхто не мае права забіць другога чалавека. Але, думаю, што гэта гісторыя дапаможа навучыць маіх будучых дзяцей таму, чаму навучыла мяне: кожны можа змагацца за сваю чалавечую годнасць, нават цаной свайго жыцця.

Люба МЯЦЕЛІЦА,
17 гадоў, Маладзечна

* * *

Я запыталася ў сваёй бабулі,
Ці ў мамінай сям'і яна была адна?
Бабуля хмурна вусны прыадкрыла:
— Сястра малодшая жыла,
Яе ўзяла вайна.

Хвіліну мы з бабуляй памаўчалі,
А потым яна ціха дадала:
— Паўгода ёй было,
і слоў яшчэ не разумела.
Жывот, ці што, пад вечар
у малой заныў —
Захныкала яна,
і не давала спаць салдату,
А ён падняўся і яе забіў...

Ніколі не знікае след злачынства.
Цябе я праклінаю, даўняя вайна!
За дзікі стрэл бяздушнага фашыста,
Што ненароджаных сясцёр стрыечных
У мяне адняў.

Ксенія ПАРФЕНЮК, 7 клас,
гімназія № 146, Мінск

Разгадваць святую таямніцу жыцця з пляцаком за спінай

Не падыходзьце да жыцця са сціснутымі кулакамі. Расцісніце кулакі. Ідзіце ў жыццё, будзьце бязмежна цнатлівымі. Праяўляць якія-небудзь перадузятыя адносіны — гэта хітры выкрут: вы ўжо ўсё вырашылі, не спрабуючы, не выпрабоўваючы, не жывучы.

Оша

Дарогі здараюцца, абавязкова змяняюцца...

Упершыню я паехала аўтастопам у шаснаццаць. Цяпер мне дваццаць чатыры — і прыпыніцца немагчыма.

Але спачатку адбывалася так.

Мне было дзесяць, потым трынаццаць, а потым пятнаццаць... Ездзіць на экскурсіі са школьным класам — у Мірскі замак альбо ў Гальшанскі — свята! З бацькамі на машыне на рыцарскі фэст — таксама. Але... Моладзь прыязджае аўтастопам! Ах, як жа цудоўна без бацькоў, аўтастопам! Як жа крута! Ну, хіпі там, фенькі на руках, заплечнік. Дарога! Кіламетры! Ды... Як?.. Як здзейсніць? Не, не для мяне гэта... Не для мяне...

З бацькамі... На машыне...

Аднак часам адчуваеш, што жыццё — неверагоднае! Жаданні спраўджваюцца, а ты і не чакаў. Забыўся, што мары могуць здзяйсняцца.

Паехаць упершыню стопам — гэта было значнай падзеяй. Ганарылася сабой. Хацела, каб усе ведалі, што я вярнулася з *трасы*. «Траса» — такое роднае слоўка для аўтастопшчыка!

Эх, мае шаснаццаць гадкоў!.. Крутыя кеды, як у Курта Кабэйна. На адным кедзе белы матузок, на другім — чорны. І неяк разгарнулася гэтае захапленне вольнай дарогай, заквітнела...

І вось я ўжо прызвычаілася да міжнароднага стандарту ў запісванні мабільных нумароў, бо ў нататніку з'яўляюцца тэлефоны з пазнакамі: «Піцер», «Масква», «Прага», «Берлін», «Бамбей»...

Спаць у намёце каля трасы, піць ноччу каву ў дарожнай кавярні з добрым дзядзькам-дальнабойшчыкам, радасна зліванца душою з выпадковым кіроўцам, а потым не ўбачыць яго ніколі, быць стомленым, галодным і нявыспаным... І прыходзяць часіны, калі зразумець не можаш, навошта ўсё гэта табе трэба. А потым... Глухая і дзікая, разбітая траса на Мурманск. Машына падскоквае. Оперная артыстка спявае ў магнітафоне. І неба... вар'яцкі захад белых начэй Расіі! У мяне з сабою толькі вялікі пляцак. Нават спадарожніка-сябра няма побач. Але ўсё так гарманічна, і ўсё ж я люблю ні з чым не параўнальную стыхію дарогі!

Цікава назіраць, як змяняюцца з гадамі падарожжы, адчуванні, інтарэсы, мэты і філасофія дарогі. Піцер не дае больш той шалёнай радасці, лёгкасці, як у першы раз, у сямнаццаць. Некаторыя асабліва кранальныя сустрэчы можна перажыць толькі аднойчы. Мне больш не хочацца начаваць на паддашках старых піцерскіх дамоў, бо нешта сышло назаўжды, разам з той містычнай блізкасцю, што ўзнікала ў першых вольных вандроўках з сябруком. А яшчэ стала нецікава і ўвогуле непатрэбна натхнёна і дысцыплінавана занатоўваць, як раней, перажытае з пляцаком.

Дарогі здараюцца, абавязкова змяняюцца, прыходзяць і сыходзяць. І вось… з вызваленнем адчуваеш раптам, што за ўсімі дарогамі, перажываннямі, гісторыямі і прыгодамі хаваецца нешта большае.

Мудрацы кажуць пра нейкі гарманічны, неспасцігальны будзёнай логікай Розум, што адзіны на ўсіх. Галоднага і змерзлага аўтастопшчыка рана ці позна абавязкова накормяць і сагрэюць — пра гэта ведаюць усе вольныя вандроўнікі.

«Любая паслядоўнасць падзей правільная!»

Аўтастопам ездзяць студэнты, а таксама тыя, каго можна акрэсліць як «хіпі». І тут хочацца сказаць пра існаванне цэлай субкультуры, якую называюць «аўтастопшчыкі». Ёсць нават вялікія сустрэчы аўтастопшчыкаў, у лесе, — называецца «Эльба». Там сядзіш ля вогнішча, слухаеш гісторыі пра шалёныя падарожжы, радуешся: «Усе вакол — вольныя вандроўнікі!»

Усе аўтастопшчыкі ведаюць, хто такі Антось Кротаў. Прафесійны рускі вандроўнік! Аўтар натхняльных кніжак не толькі пра практычныя аспекты аўтастопа, але ж і пра філасофію дарогі. Ён аб’ездзіў Еўропу, Азію, Афрыку. Працытуем Антося: «Дык вось, розніца паміж ежай, што вырасла на агародзе ды прыгатавана на вогнішчы, і комплексам з “натуральных і ідэнтычных натуральным смакавых рэчываў” — гэта і ёсць розніца паміж вольным вандраваннем і ваяжом ад турфірмы». Удакладнім, што вольнае падарожжа — гэта самастойнае падарожжа без гасцініц і турфірм. А з намётам і спальнікам. З упіскамі. Упіска — слэнгавае слоўка, што прыйшло да нас ад хіпі і азначае «месца, якое падаравала табе магчымасць бясплатна адпачыць». Хіповыя людзі, аўтастопшчыкі альбо проста студэнты, якія ў курсе аўтастопнай альтруістычнай філасофіі, могуць з радасцю дазволіць пажыць у сваім доме незнаёмцу-вандроўніку. Працытуем яшчэ раз спадара

Кротава: «Паверце, кожны чалавек можа апынуцца ў любой кропцы кантынента, калі ў яго ёсць час і жаданне. Вольныя вандроўкі — гэта не халява, а спосаб спазнання дабрыні навакольнага свету». Альбо вось яшчэ знакамітае, кротаўскае: «Любая паслядоўнасць падзей правільная!» Актуальна, калі нібыта не шанцуе ў дарозе. Ды й увогуле, не толькі для дарогі актуальна.

У Расіі ёсць цэлая вялікая суполка — Акадэмія Вольных Падарожжаў. Яе сябры скарыстоўваюць не толькі метад аўтастопа, аднак і ходзяць у паходы пешкі. Адзін з самых цікавых праектаў АВП — «Дом для ўсіх». Штогод выбіраецца новы горад, новая краіна. «Дом для ўсіх» ужо быў у Каіры (Егіпет), Ошы (Кыргыстан), на востраве Брэвеннік (Архангельск), у Тбілісі (Грузія)... Дом здымаецца за грошы добраахвотнікаў, і пажыць, прынцыпова бясплатна, там можа любы.

Праілюструю філасофію аўтастопшчыкаў расповедам пра летнік АВП на адным фестывалі. Ля вогнішча там ляжаў цэлы стос кніжак, выдадзеных Акадэміяй. А ля гэтага стоса — грошы. Любы жадаючы, і зусім не абавязкова жыхар летніка АВП, можа: узяць кніжку бясплатна, узяць кніжку і пакласці грошы, узяць колькі трэба грошай без кніжкі альбо з кніжкай. І ўсе астатнія варыянты.

Карацей, хоць і здараюцца ў свеце мітрэнгі, добры гэты свет!

Ёсць законы. І іх не абмінеш!

Размаўляючы пра падарожжы, нельга забыцца і на заканадаўчы момант. Да васямнаццаці гадкоў проста так, без бацькоў у іншую краіну не заедзеш, а толькі са старэйшым сябрам і з даверанасцю на яго асобу ад бацькоў.

Ну, а калі распачынаеш вандроўнае жыццё з падарожжаў па радзіме... У заканадаўстве сказана наступнае: «Дзецям, якім менш за чатырнаццаць гадоў, забараняецца знаходзіцца без суправаджэння дарослых у грамадскіх месцах з 22.00 да 06.00, непаўналетнім ад чатырнаццаці да шаснаццаці гадоў — з 23.00 да 06.00. Прадугледжана адміністрацыйная адказнасць за парушэнне гэтай забароны». Гэта трэба ўлічваць — і быць асцярожным!

А што, калі няма спадарожніка, але ў дарогу хочацца? Альбо ў шчаслівым узросце «зялёнага» падлетка ты яшчэ не гатовы. Да таго, як паехаць у шаснаццаць аўтастопам, я шмат пра гэта марыла. Можна проста запісаць у нататнік свой цвёрды намер, часова на яго забыцца, супакоіцца, адпусціць намер у паветраную прастору сусвету. Надыдзе патрэбная часіна — і мара здзейсніцца!

Цяпер модна сярод моладзі вандраваць аўтастопам, але пераважная большасць людзей з вялікімі пляцакамі — асобы студэнцкага ўзросту.

Спатолім разам гэту смагу жыцця, дружа!

Спадарожнікі — гэта змястоўная і асобная тэма.

На трасе можна бачыць такія адзінкі, як «хлопец і дзяўчына», «дзяўчына і дзяўчына». Больш рэдка проста «хлопец» ці проста «дзяўчына». А самы марудны, няўдзячны варыянт — «хлопец і хлопец».

Часта ў пару спалучаюцца мала знаёмыя ці зусім не знаёмыя асобы, якія знайшлі адно аднаго праз інтэрнэт альбо агульных знаёмых.

Вольнае падарожжа збліжае людзей так, як няздольны зблізіць іх шпацыр па горадзе альбо паход у кіно. Разам у дарогу, асабліва такую, якая з пляцаком, спальнікам і намётам, — гэта проста выдатны момант, каб спазнаць Іншага Чалавека. Ну, а калі ты дзяўчынка, а ён хлопчык, як жа пазнавальна вывучаць на практыцы асаблівасці мужчынскай псіхікі!

Шмат гісторый, калі людзі раз’язджаюцца. А пашанцуе, дык сапраўднае сяброўства альбо каханне народзіцца на трасе. У любым выпадку «твой» ці «не твой» чалавек, а становіцца ён родным!.. Ну, а як жа іначай? Калі снежнай зімой, не знаходзячы даху, разам шпацыруеш цэлую ноч па чужым нязведаным горадзе, калі раздзяляеш радасць бачыць і адчуваць горы!..

Карацей, не заўжды знаходзіш сталага сябра, але ж роднага чалавека, якога ўжо ведаеш і зусім не саромеешся, знаходзіш — такі адзін з цудаў, падараваных стыхіяй вольнай дарогі. І спярша гэты цуд быў адным з маіх каштоўных адкрыццяў.

Але усё мяняецца з часам. Неяк незаўважна перастала баяцца ездзіць аўтастопам адна. А потым, у самоце на трасе, перастала баяцца ночы: ну, і няхай, сама намёт ля дарогі пастаўлю... Так мне адкрыліся яшчэ дзве важныя каштоўнасці: незалежнасць, самадастатковасць, калі становіцца *ўсё адно* — адзін у дарозе ці з сябрам. А таксама адкрытасць свету, людзям, новым знаёмствам — са спадарожнікам так не атрымаецца.

Са шматлікімі дальнабойшчыкамі ды проста кіроўцамі я пазнаёмілася, шмат гісторый выслухала. І такія цёплыя, шчырыя гутаркі, бывае, здараюцца! І як не пагадзіцца тут, што жыць на свеце і падарожнічаць — радасна і пазнавальна.

Кацярына БЕЗМАЦЕРНЫХ,
фота аўтара

Працяг будзе

Аборт — гэта забойства

Па статыстыцы Guttmacher Institute за год у свеце робіцца каля 42 мільёнаў абортаў. Колькасць іх на дзень — каля 115 тысяч. Каб зразумець наколькі гэта страшна, можна параўнаць з ваенным часам: у польскім лагеры Асвенцыме ў дзень забівалі 30 тысяч чалавек. На жаль, аборт сёння з'ява вельмі распаўсюджаная. Нават сярод падлеткаў і моладзі.

Чаму так адбываецца і што стала прычынай гэтай з'явы? Пра гэта я вырашыла даведацца ў спецыяліста. На мае пытанні адказала ўрач-гінеколаг Чысцінскай паліклінікі Маладзечанскага раёна Вольга Чухінская.

— Ці праводзіце вы ў паліклініцы прафілактычныя размовы з моладдзю?

— Так, праводзім. У нас ёсць сумесная праца з урачом-псіхолагам. Мы чытаем лекцыі для школьнікаў пад назвай «Школа станоўчага мацярынства». Там уздымаецца тэма абортаў, здаровага ладу жыцця і падрыхтоўкі да стварэння сям'і. Праблема ў тым, што часта моладзь пачынае рана жыць палавым жыццём. Мяркую, што гэта звязана з тым, што нашы падлеткі аказаліся пад моцным уплывам той інфармацыі, якая прыходзіць да нас з Захаду. І так атрымліваецца, што тая інфармацыя стварае нейкую адмоўную тэндэнцыю. Чамусьці нашы дзеці і падлеткі, убачыўшы штосьці негатыўнае, адразу ж хапаюцца за яго як за прыклад для паводзін. Яны думаюць: калі гэта дзесьці і камусьці можна, значыць, можна і мне. Адсюль і ранняе палавое жыццё падлеткаў, і нізкі ўзровень культуры такіх адносін. Але магу сказаць, што за час маёй працы тут абортаў сярод падлеткаў не было. Выпадкі цяжарнасці сярод непаўналетніх дзяўчат — не рэдкасць, але ніколі падлетка на аборт не адпраўлялі. Усе цяжарныя дзяўчыны нарадзілі. Самая малодшая дзяўчынка, якая стала да нас на ўлік, мела 13,5 гадоў, але і яна нарадзіла дзіця. У такіх выпадках маці бярэ на сябе апякунства.

— Ну, а калі ўсё ж дзяўчына прыходзіць да вас з перакананнем не нараджаць дзіця, ці магчыма яе адгаварыць ад аборту?

— Хачу тут адзначыць, што якраз падлеткаў хутчэй можна ўгаварыць нарадзіць, чым дарослых жанчын. Маладыя людзі больш задумваюцца і больш схіляюцца да таго, каб нарадзіць. Вось такі тут парадокс.

— А ці шмат выпадкаў, калі дзяўчаты 13-18 гадоў зацяжарваюць?

— Не магу сказаць, што шмат, але яны ёсць. Некалькі год таму на ўлік станавіліся ў сярэднім 1-2 дзяўчыны на год, і ўсе яны нараджалі дзяцей. А цяпер пайшла тэндэнцыя павелічэння — у год ад 3 да 4 дзяўчат. Але ўсе стаялі на ўліку, і ўсе нарадзілі. І ўсе з добрымі дзеткамі.

— А як вы ставіцеся да абортаў?

— Маё стаўленне ўжо даўно негатыўнае. Для мяне гэта вельмі складаная тэма. Калі я толькі пачынала працаваць акушэрам-гінеколагам, нават і падумаць не магла, што такая звыклая ў нашым асяроддзі справа, як аборт, — гэта нішто іншае, як забойства. У часы, калі я яшчэ вучылася, у нас не было такой інфармацыі. Ні разу ў інстытуце пра гэта не прагучала ні слова. Але калі я пераехала працаваць у Чысць, мне давялося паразмаўляць са святаром. Толькі тут я ўпершыню даведалася і была пераканана, што аборт — гэта забойства. Нават калі ўрач ці медсястра прымаюць удзел у такой аперацыі, яны нясуць адказнасць за ненароджанае дзіця. Гэта страшны грэх. Пасля я даведалася, што магу адмовіцца рабіць аборты. Тут я змагла ўздыхнуць з палёгкай. Наша паліклініка афіцыйна адмовілася ад правядзення такіх аперацый. І цяпер мы вядзём актыўную працу ў кірунку змяншэння колькасці абортаў сярод цяжарных жанчын і дзяўчат. З кожнай жанчынай, якая збіраецца ісці на прыпыненне цяжарнасці, мы праводзім размову. Распавядаем, якія цяжкасці могуць быць. Увогуле, аборт — гэта адзіная аперацыя, якая робіцца «ўсляпую», і могуць узнікнуць немалыя ўскладненні, нават да лятальнага зыходу. Або жанчына можа застацца інвалідам ці не зможа больш зацяжараць. Калі ж ніякія аргументы не дзейнічаюць, жанчына павінна падпісацца, што адказнасць за зроблены выбар нясе толькі яна. І нават калі штосьці зробіцца з яе здароўем, урач не нясе ніякай адказнасці. Вельмі балюча і сумна бачыць, як некаторыя жанчыны спакойна ставяць свой подпіс і ідуць на аборт, а лепш сказаць на свядомае забойства. І не спыняе іх небяспека для здароўя і маральныя каштоўнасці... А яшчэ сярод людзей узнікла такое меркаванне, што калі яны спыняць цяжарнасць у перыяд да 22 дзён, то гэта міні-аборт, ці так званая «рэгуляцыя». Калі болей, то ўжо аборт. І калі на прыёме я пыталася ў жанчын, ці рабілі яны раней аборты, то яны даказвалі мне, што не, толькі «рэгуляцыю». Жахліва, бо людзі нават не разумелі, што гэта такое. І можа быць, гэта таксама адыграла пэўную ролю, таму што надта лёгка людзі ішлі на прыпыненне цяжарнасці. Яны думалі, што гэта проста неабходная працэдура. Але ж гэта самы звычайны аборт. Проста дзіця, якое забівалася, было меншым.

Асноўнымі прычынамі абортаў у нашым грамадстве з'яўляюцца такія, як, напрыклад, незамужжа. Ці трэцяе дзіця ў сям'і. Калі яшчэ другога могуць нараджаць, то трэцяе — «перабор». І як правіла, у такой сітуацыі жанчына адэкватная, гаворыць, што не супраць нарадзіць, але тады супраць муж. Ну, але ёсць і мужчыны, дзякуючы якім жанчыны пагаджаюцца нараджаць.

Вось, дарэчы, гісторыя пра падлеткаў. Дзяўчына 17 гадоў, вучылася ў ВНУ. Яна была не замужам, сустракалася з хлопцам, зацяжарала. І калі сказала маці, што цяжарная, то маці схіляла дачку да аборту, але хлопец не дазволіў дзяўчыне ісці на гэта. І яна нарадзіла хлопчыка. Пасля дзяўчына з хлопцам ажаніліся, і яна нарадзіла другога сына. А калі зацяжарала трэцім дзіцём, то зноў вырашыла рабіць аборт. Але яе муж сказаў сваё трывалае «НЕ!» Нарадзілася дачка. І вось дзякуючы такому чалавеку існуе моцная сям'я. Дзяўчыне цяпер каля 25 гадоў. Яна шчаслівая. У яе спакойнае сумленне, добрае здароўе і любімыя дзеткі.

— Як вы лічыце, ці ёсць абставіны, якія могуць апраўдаць аборт?

— Апраўдаць аборт увогуле нельга. Ні пры якіх умовах. Але, калі стаіць пытанне наконт жыцця цяжарнай жанчыны, напрыклад, калі ёсць захворванні, якія могуць выклікаць лятальны зыход, то, згодна з нашым заканадаўствам, тут права выбара за жанчынай. Ёй тлумачыцца ўсё, яна можа адмовіцца і нарадзіць, ці наадварот. Ведаеце, да 1918 года ў Беларусі і Расіі аборты былі забаронены. Але пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі іх дазволілі. І таму цяпер, калі жанчына прыйдзе і скажа: «Я хачу зрабіць аборт», забараніць мы ёй не можам. Мы можам толькі паспрабаваць пераканаць у адваротным.

— А ці ўплывае рэлігійная свядомасць чалавека на яго рашэнні?

— Калі ў чалавека ёсць вера, калі жанчына ведае, што аборт — гэта забойства, то яна ніколі не зробіць гэта. І былі такія выпадкі, што жанчыне казалі: калі яна не зробіць аборт, то памрэ. Але жанчыны нараджалі. І ўсё было ў іх добра, і дзеці, і яны самі заставаліся здаровымі. Часам я доўга размаўляю з жанчынамі на гэтую тэму, і бываюць вельмі розная рэакцыі: плачуць, кажуць, што ім гэта не трэба. А некаторыя вагаюцца. І калі з імі паразмаўляць, то адмаўляюцца ад аборту. Магу вас запэўніць, што тыя, хто перадумаў забіваць сваё дзіця, заўсёды пасля шчаслівыя. Дзеці ў іх нараджаюцца прыгожыя, разумныя, проста анёлы. І муж у такіх выпадках часцей становіцца больш уважлівым да жонкі, сям'я робіцца мацнейшая. І яшчэ я заўважала, што праблемы, якія здаваліся перашкодамі для нараджэння дзіцяці, неяк самі сабой вырашаюцца. Нехта жыллё атрымлівае, нехта вырашае свае ўнутраныя пытанні, хтосьці адносіны ў сям'і наладжвае.

— А былі выпадкі, калі вы раілі чалавеку паразмаўляць са святаром?

— Так, амаль заўсёды, але не ўсе пагаджаюцца. Вельмі рэдка. Яны адчуваюць, што там іх будуць пераконваць. Таму не ідуць, бо баяцца зламацца. Ці не хочуць і не ідуць, а тыя, хто ідзе, найчасцей адмаўляюцца рабіць аборт.

— Што б вы параілі моладзі, якая ўступае ў жыццё?

— Быць цнатлівымі і чыстымі. Напачатку стварыць сям'ю, а пасля ўжо нараджаць дзяцей. Каханне — гэта адказнасць. І трэба падымаць маральнасць. Не толькі дзяўчат, але і хлопцаў.

Дар'я МІХАЙЛОЎСКАЯ, 17 год

Буккросінг: прачытаў кніжку — «адпускай» у падарожжа!

Усё ў гэтым свеце рухаецца. І электроны, і атамы, і малекулы, і хвалі светлавыя, і хвалі марскія, і планеты, і людзі, і гадзіннікі, і эвалюцыя, і дэградацыя, і вада, і аблокі, і, як спяваў Караленка, усё-ўсё-ўсё. Кнігі вырашылі не быць выключэннем і таксама пачалі свой адносна актыўны рух па розных гарадах свету. Прачытаць кніжку, а потым з кімсьці падзяліцца, пакінуўшы ў метро ці на аўтобусным прыпынку. І імя гэтай з'яве «буккросінг», ці «кнігаварот».

Правілы гульні

Асабіста я з дзяцінства параўноўваю кнігу з жывой істотай, якая асцярожна ствараецца Аўтарам, выляпляецца, нібыта з гліны, жвава ўскоквае на ногі і бяжыць скараць нашыя розумы і сэрцы. Калі пашанцуе, вядома.

Менавіта для таго, каб кнігі адчувалі сябе свабоднымі, а ў жыцці кожнага з нас дадалося крыху авантуры і цеплыні адначасова, быў створаны дзіўны напрамак, своеасаблівы клуб чытачоў-арыгіналаў, — буккросінг, альбо, інакш кажучы, кнігаварот.

Вось як характарызуюць сваю суполку непасрэдна стваральнікі руху: «Буккросінг — гэта кніжны клуб, які знішчае межы прасторы і часу. Гэта кірунак для людзей, якія ламаюць стэрэатыпы, бо ніхто і ніколі ў гісторыі так не рабіў. Сам прынцып буккросінгу вельмі просты: прачытаў — аддай іншаму. Мы пакідаем кнігі на вуліцы, у метро, кафэ і рэстарацыях, і кожны жадаючы, калі знойдзе, можа проста ўзяць і прачытаць, каб пасля таксама пакінуць дзесьці на вуліцы».

Фота Рагнеда Малахоўскага.

Буккросеры стасуюцца між сабою ў сеціве — на афіцыйным сайце **www.bookcrossing.ru**, дзе ўжо, дарэчы, адведзена спецыяльная старонка для Беларусі, у сацыяльных сетках кшталту «Укантакце». Там можна пазнаёміцца з правіламі гульні.

Фота Рагнеда Малахоўскага.

Кожная кніга атрымлівае ўласны нумар на афіцыйным сайце. І нумар гэты прапісваецца на вокладцы. Далей буккросер пакідае кнігу на вуліцы, «адпускае». Вярнуўшыся дамоў, ён абавязаны напісаць на афіцыйным сайце, што кніга пад нумарам N адпушчана. У ідэале прыпісаць: дзе і калі. І ў кнігі такім чынам пачынаецца новае, падарожнае жыццё...

Гэта калі гуляць па ўсіх правілах ды калі вам сапраўды цікава, як складзецца лёс кнігі, «адпушчанай» вамі, да якіх людзей яна патрапіць. А наогул нішто не замінае проста прыйсці да буккросінг-паліцы (што гэта, чытайце ніжэй), узяць кнігу, якая паглядзела на вас ласкавей за астатнія, ды пакінуць кнігу ўзамен. Гэта неверагоднае адчуванне. Асабліва ў тым выпадку, калі вы — натура рамантычная. Зрэшты, буккросінгам толькі такія і захапляюцца. Вы бераце ў рукі кнігу, якую пакінуў для вас нейкі чалавек. А прачытаўшы, можаце аддаць яе іншаму. Своеасаблівы дотык да некага зусім не вядомага. Дыстанцыйны абдымак, ды яшчэ і з карысцю для ўласнага развіцця.

Беларускі буккросінг

У нашу краіну кнігаварот завітаў нядаўна. Маладая і дрэдастая Ганна Аленская з'яўляецца адным з арганізатараў руху ў Беларусі.

Ганну і кампанію напаткаў цэлы шэраг перашкод. Самі ведаеце галоўную праблему (мінчукоў? беларусаў? чалавецтва?..): «усеагульная млявасць і абыякавасць да жыцця». Адгукнуліся, безумоўна, але мізэрна маленькая колькасць. Пакінем рытарычнае пытанне, чаму так адбываецца, і паразважаем над побытавым.

Пакідаць кнігі проста на вуліцы часам бывае небяспечна. Таму я спытала ў арганізатараў, ці ёсць у Мінску спецыяльныя месцы, бібліятэчныя паліцы, дзе можна пакінуць кнігі, як гэта робіцца ў іншых краінах. Увага, адказ Ганны: «Так, але пакуль іх няшмат. Першай адкрылася кніжная паліца ў бібліятэцы БНТУ. Нягледзячы на тое, што гэты «шафік» даволі цяжка адшукаць, сапраўдныя буккросеры ўсё ж дабіраюцца да яго. Навучэнцы БНТУ «адпускаюць»

Фота Рагнеда Малахоўскага.

шмат цікавых кніг, дзякуй ім за гэта, але зусім не рэгістрыруюць іх на сайце. Без рэгістрацыі амаль не магчыма адсачыць далейшы лёс кнігі і падзякаваць таму, хто яе адпусціў».

Я перыядычна карыстаюся буккросінгпалічкай, што знаходзіцца адразу на ўваходзе ў кнігарню «ЛогвінаЎ». Сярод незразумелых брашурак і шэдэўраў савецкага рэалізму трапляюцца рэчы вельмі карысныя. Штосьці з мастацкай літаратуры ці які-небудзь падручнік. Чамусьці буккросеры адпраўляюць ў вандроўкі велізарную колькасць розных падручнікаў. Так што, абітурыенты, шукайце неабходныя дапаможнікі ў кніжных «прытулках»!

Хочацца нагадаць беларускай моладзі (а можа, і бацькам нашай беларускай моладзі?), што ёсць у свеце шмат рухаў і хваль. Акунуўшыся ў хвалю кнігавароту, пачынаеш ставіцца і да жыцця трохі інакш. Трымаючы ў руках кнігу, што самастойна блукала сабе па горадзе, іншымі вачыма глядзіш на выпадковых мінакоў. Хто ведае, можа, нехта з іх будзе чытаць тваю кнігу?

Не давайце ўласнай ляноце перабіць творчыя парывы душы, жывіце з захапленнем. Уявіце сабе, як Максім Багдановіч, хітра ўсміхаючыся, дэкламуе сваё «Жывеш не вечна, чалавек, перажыві ж у момант век», і адпраўляйцеся хутчэй рабіць тое, што заўжды адкладвалі да заўтра, да вясны, да новага года. Гэта датычыцца не толькі кнігаварота. Рабіце добрае!

Rudy varjat ці Даша МАРОЗАВА,
ліцэй БДУ

● **Слоўнік-алоўнік**

Ванцак

Ванцак — гэта рэзкі, востры боль у жываце. А таксама заварот кішак, конская хвароба.

Такі ***ванцак,*** *як у нас казалі, што не вытрымаць было. Лявон Юрэвіч.*

«Каб цябе **ванцак** кінуў! Каб **ванцак** узяў!» — лаюцца беларусы.

«Што такое **ванцак**?» Гэта неардынарнае пытанне задавалася вучням школы № 1 горада Мінска.

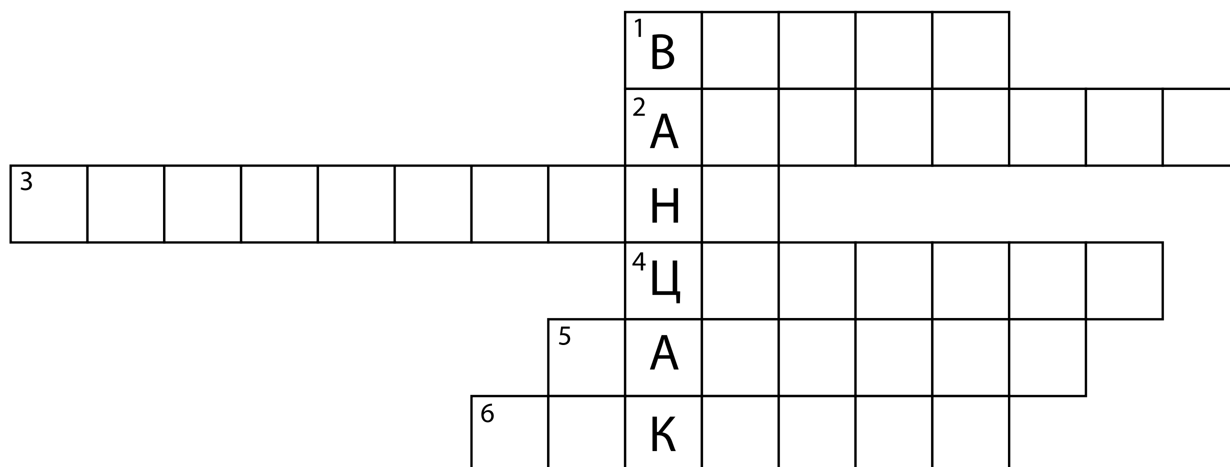
Альбіна, 16 гадоў: «Прылада працы?»

Коля, 12 гадоў: «Коннік?»

Аляксандр, 15 гадоў: «Нешта, звязанае з сельскай гаспадаркай?»

Дамініка, 16 гадоў: «Страва якая-небудзь? Пастух?

Крыжаванка: на веданне беларускіх слоў і для запамінання нашага **ванцака**.

1. Прыемны пах.
2. Кароткая палёгка ад цяжкой, працяглай працы.
3. Унутраная цяга і здольнасць да якой-небудзь справы, прафесіі.
4. Цячы, ліцца цурком.
5. Жучок чырвонай, жоўтай або белай афарбоўкі з плямкамі.
6. Востры кавалак чаго-небудзь разбітага.

Кацярына БЕЗМАЦЕРНЫХ,
малюнак Вольгі АЛЕЙНІКАВАЙ, 7 клас, гімназія № 25, Мінск

Вялікі конкурс школьных сачыненняў

Лізавета Басальыга на працягу дзевяці класаў вывучала музычныя дысцыпліны, спявала ў школьным хоры «Раніца», грала на беларускім народным інструменце — цымбалах. Музыку лічыць вельмі каштоўным досведам у сваім жыцці. З'яўляецца вядоўцай канцэртаў, прымае ўдзел у школьным самакіраванні. Мае шмат сяброў. Плануе паступаць у Інстытут журналістыкі БДУ.

Сябры! Вясна і вашыя творчыя сачыненні, дасланыя нам у рэдакцыю, натхняюць нас жыць! Мы рады новым імёнам на старонках нашага часопіса. Так што і ад цябе сачынення чакаем!

Чаму я выбіраю гэту мову?

Кожны народ
мае хаця б адзін геніяльны твор,
і гэты твор — мова.
Алесь РАЗАНАЎ

Лізавета Басальыга.

Родная, мілагучная, пяшчотная, адзіная мая беларуская мова! Колькі табе прыйшлося перажыць, колькі змен ты перанесла, але беларускае слова тваё засталося нязменным. У душы маёй ты ніколі не загінеш, бо са мной ты з самага дзяцінства.

Кожнае лета я прыязджаю ў вёску да сваёй бабулі. Калі я заходжу ў хату, каб павітацца з ёю, перш-наперш адчуваю пах прыгатаваных для любімых унукаў аладак, чую, як даносяцца гукі беларускага радыё, якое моцна гучыць на ўсю хату. Бачу сваю родненькую бабулю ў каляровай хустачцы з талерачкай трускалак у руках. У гэты момант я адчуваю непарыўную сувязь са сваёй радзімай. Усё тут для мяне мілае, роднае і блізкае!

Пасля традыцыйнай вясёлай вячэры з нагоды нашага прыезду мы разам з бабуляй прыбіраем і размаўляем па-беларуску. З яе вуснаў беларускія словы гучаць неяк асабліва пявуча і душэўна. Кожны раз я захапляюся яе гаворкай. Вельмі люблю тыя моманты, калі бабуля вышывае крыжыкам, а я ўважліва слухаю цікавыя і смешныя гісторыі з яе маладосці.

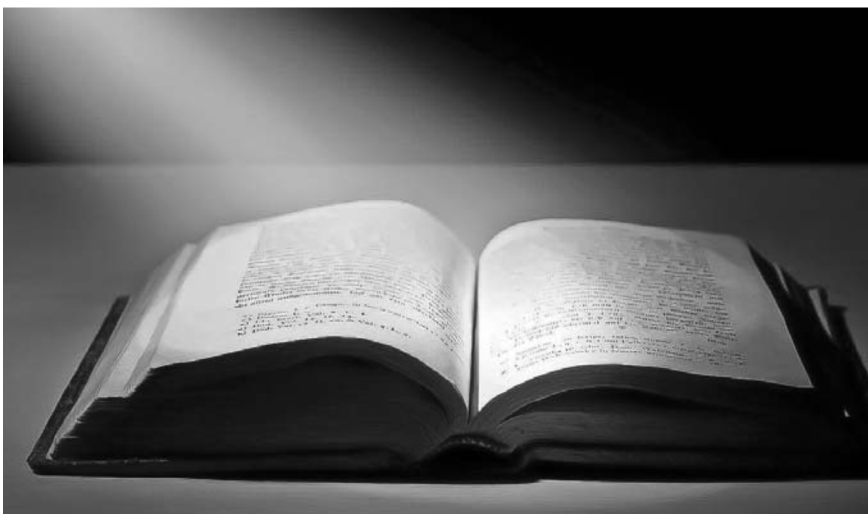
Вось яны, вытокі беларускага слова! Дзякуючы вёскам і яе жыхарам жыве наша мова, гучыць. Я ведаю, што менавіта мая бабуля і тая вясковая атмасфе-

ра паўплывалі на маё стаўленне да традыцый, культуры і мовы Беларусі.

На жаль, сёння мы сутыкаемся з вялікай праблемай: у нашай краіне размаўляюць па-беларуску адзінкі. Людзі, якія зусім не ўспрымаюць беларускую мову, могуць нават палічыць чалавека, які гаворыць на роднай мове, звар'яцелым. Зразумела, што гэта больш датычыцца моладзі. Не трэба браць прыватныя выпадкі, дастаткова параўнаць колькасць абітурыентаў, якія здаюць беларускую мову, з тымі, хто аддае перавагу рускай. Жаданне быць такім, як усе? Адсутнасць любові да сваёй Радзімы? Цяжка сказаць. Да мяне разуменне таго, што беларуская мова блізкая мне, прыйшло само па сабе. Мяне зусім не хвалюе, што ўсе астатнія мае аднакласнікі выбралі рускую мову. Гэта мой уласны выбар. Маё жаданне размаўляць па-беларуску мацнейшае за меркаванні іншых. Канешне, не ва ўсіх ёсць такая цудоўная бабуля і асяроддзе, як у мяне. Не трэба кагосьці вінаваціць... Але, на мой погляд, чалавек, які мае жаданне, заўсёды знойдзе магчымасць удасканаліць свае веды роднай мовы. Важна таксама быць прыкладам для сваіх дзяцей. Для мяне такім узорам павагі да роднай мовы з'яўляюцца мае бацькі і бабуля. Адкуль жа можа з'явіцца ў нашчадкаў любоў да роднай мовы, калі мы, сучаснікі, так зняважліва ставіліся да яе?

Беларускую мову рэдка дзе пачуеш. Возьмем, напрыклад, сродкі масавай інфармацыі. Існуе адзіная беларускамоўная рэспубліканская газета «Звязда», практычна адсутнічаюць на беларускім тэлебачанні перадачы на роднай мове. Нашы продкі ўсімі сіламі змагаліся за незалежнасць краіны, за яе мову, за захаванне традыцый і культуры, а сёння мы ўласнаручна знішчаем той каштоўны скарб, які яны пакінулі нам. І як ніколі актуальна гучаць сёння развагі Яна Скрыгана, выдатнага беларускага пісьменніка: «Паміранне мовы такая ж натуральная з'ява, як і нараджэнне яе. Быць можа, што і мая мова некалі памрэ, як памру я сам, чалавек. І я аніяк не баюся натуральнай смерці.

А от калі гвалтоўна паміраць — страшна». Трэба зразумець, што будучыня будзе толькі такой, якой яе зробім мы, сучасныя людзі.

Няма ў свеце нічога раднейшага за мову. Для мяне яна — гэта ўсё. Гэта родная вёска, дзе я вырасла і дзе жыве мая бабуля, гэта творы таленавітых беларускіх пісьменнікаў, якіх я люблю чытаць, мілагучныя песні, якія прыносяць мне вялікую асалоду. Размаўляючы на роднай мове, я набліжаюся да сваіх каранёў, тым самым шаную памяць продкаў, паважаю гісторыю і традыцыі сваёй краіны. Наша мова — гэта вялікае багацце. Яе трэба берагчы, нельга саромецца яе, бо гэтым самым мы будзем адракацца ад сваёй краіны, якая самая цудоўная і самая прыгожая ва ўсім свеце.

Беларуская мова заўсёды ў маім сэрцы. Мая мова не павінна загінуць. Я паспрабую зберагчы, захаваць яе, каб было што перадаць нашчадкам. А хто ж гэта зробіць, калі не я?!

Лізавета БАСАЛЫГА, 11 клас
СШ № 145, Мінск

***Льготная падпіска для ўстаноў
Міністэрства культуры і Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь. Ведамасны льготны індэкс — 00731;
падпісная цана на 1 месяц — 21 880 руб.***

***Індывідуальная падпіска. Індэкс — 74957. Цана на 1 месяц — 12030 руб.
Ведамасная падпіска. Індэкс — 749572. Цана на 1 месяц — 27 680 руб.***

***Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў. Індэкс — 00592.
Цана на 1 месяц — 8470 руб.***

Дызайн вокладкі *Веранікі ШНІП,* фота на вокладцы *Кастуся ДРОБАВА*
Тэхнічнае рэдагаванне і камп'ютарная вёрстка *Святланы СТАРАВЕРАВАЙ*
Стыльрэдактар *Кацярына ГОЛУБ*

Рэдакцыя не ўступае ў перапіску з чытачамі, не рэцэнзуе і не вяртае дасланыя рукапісы.
Пры передруку спасылка на «Маладосць» абавязковая.

Юрыдычны адрас: 220005, Мінск, пр. Незалежнасці, 39.
Паштовы адрас: 220034, Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: 284-85-24, 284-41-88, 288-20-72.

Падпісана да друку 07.05.2012. Фармат 84×108 $^{1}/_{16}$. Папера газетная. Друк афсетны. Умоўн. друк. арк. 15,12.
Ул.-выд. арк. 13,25. Тыраж 2496 экз. Заказ 1256. Кошт нумара ў розніцу 12 300 руб.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».
220013, Мінск, праспект Незалежнасці, 79.
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009 г.

Часопіс «Маладосць» зарэгістраваны ў Міністэрстве інфармацыі РБ. Рэг. нум. 16.

maladost@bk.ru **http://maladosc.livejournal.com**

**Заснавальнікі — Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь;
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі»;
рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Літаратура і Мастацтва»**